

KAZAKİSTAN ÜLKE RAPORU

8.11.2019

GSYİH (Milyon \$)

179.250 (2018 tahmini, IMF)

KBGSYİH (\$)

9.709 (2018 tahmini, IMF)

Büyüme Oranı (%)

3,16 (2018 tahmini, IMF)

Nüfus

18.463.000 (2018 tahmini, IMF)

Yüzölçümü (km²)

2.724.900

Başkent

Astana

İŞADAMLARININ PAZARDA DİKKAT ETMESİ GEREKEN HUSUSLAR

Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

Doğal kaynakları ve iş olanakları açısından zengin olan Kazakistan, hızlı değişen bir piyasa görünümünü sergilemektedir. Bu açıdan ülkeye yönelik girişimlerde esnek ve sabırlı olunmalı ve ülkedeki risk faktörü gözardı edilmemelidir.

Kazakistan, Türkiye ile iyi ilişkiler içinde olan Türk Cumhuriyetlerinin başında gelmektedir. Ancak, Kazak nüfusunun %55i çeşitli ırk ve dinlerden oluşan bir topluluktur; dolayısıyla bu özel durum dikkate alınmalıdır.

Kazakistan'da yaz ayları çok sıcak olduğu için, bürokratların büyük çoğunluğu ceket ve kravat kullanmaz. El sıkışma ve insanlara ilk isimleri ile hitap etme adeti vardır. Görüşmelerin sonunda küçük armağanların (kalem, ajanda vb) verilmesi yaygındır. Toplantılarda kartvizit değişimi yapıldığından, bir tarafı İngilizce, diğer tarafı Türkçe yazılı kart bulundurmak faydalıdır.

Ulaşım

Türk Hava Yollarının Almatı ve Astana'ya düzenli seferleri bulunmaktadır.

Pasaport ve Vize İşlemleri

Türkiye ile Kazakistan arasında vize konusunda yapılan anlaşmalar gereği, Türk vatandaşlarına, ziyaretleri 30 günü aşmamak kaydıyla vize uygulaması kaldırılmıştır. Ülkeye yapılan girişte, Rusça bir bilgi formu olan "deklarasyon kağıdı" verilmekte ve bu formda döviz miktarı ve bazı değerli eşyaların beyan edilmesi istenmektedir. Ülke terk edilirken, form iade edilmektedir. Seyahat beş günden uzun sürecekse kalınan yere en yakın karakolda pasaportun onaylanması gerekmektedir. Aksi takdirde çıkışta pasaport alıkonmakta, dönüşte sınırdan geçişlerde sorunlar yaşanmaktadır. Söz konusu formaliteyi konaklanan oteller müşteriler adına yerine getirmektedir.

Resmi Tatiller

1 Ocak - Yeni Yıl
28 Ocak - Kuruluş Günü
8 Mart - Kadınlar Günü
21 Mart - Nevruz Bayramı
1 Mayıs - İşçi Bayramı
9 Mayıs - Zafer Bayramı
25 Ekim - Cumhuriyet Bayramı
16 Aralık - Bağımsızlık Günü

Saat Farkı

Kazakistan, GMTnin 6 saat ilerisindedir.

Telefon Kodları

Ülke kodu: 7

Nüfus ve İstihdam

Ülke nüfusunun 2014 yılı itibarı ile 17,4 milyon olduğu tahmin edilmektedir. Yüzölçümü açısından dünyanın 9., eski Sovyetler Birliği'nin 2. en büyük ülkesidir. Nüfusun çoğunluğu, ülkenin kuzey ve güney doğusunda yaşamaktadır. Ülkenin orta ve batı kısımlarında nüfus seyrek. Ülkede nüfus yoğunluğunun önemli derecede düşük olmasının başlıca nedeni ülkeden dışarıya olan göçlerdir. Doğal nüfus artış hızı, dışarıya olan göçe yetişmemektedir. 1989-1999 yılları arasında 1,5 milyon kişi Kazakistan dışına göç etmiştir. Bunların çoğu, Rusya'ya göç eden etnik Ruslardır; etnik Alman nüfusunun da yarısı Almanya'ya gitmiştir. 2000 yılından bu yana gerçekleşen güçlü ekonomik büyüme ülkeden göç eğilimini tersine çevirmiş ve 2004 yılında net göç ilk kez pozitif dönmüştür. Nispeten yüksek doğum oranları ve azınlıkların göçü neticesinde 1920'lerden bu yana ilk defa Kazak nüfus çoğunluğu elde etmiştir. Ülke, son yıllarda Orta Asya'daki fakir komşuları ve Çin'den göç almaktadır. Buna ilave olarak ülkeden Rusya'ya göçte yavaşlama gözlenmektedir.

Göçe rağmen ülkede halen geniş bir Rus azınlık bulunmaktadır. 2001 itibarı ile ülkedeki Rusların nüfusa oranı % 30'dur. Bağımsızlık sonrasında Ruslar kamudaki önemli görevlerden uzaklaştırılmıştır. Kazaklaştırma Programı kapsamındaki bu

uygulama kamuda vasıflı işgücü kaybına neden olmuştur. Günümüzde bu uygulama yumuşatılmıştır. Nazarbayev'in Kazak alfabesinin Kiril alfabesinden Latin alfabesine dönüştürülmesi yönünde bir teklifi vardır. Bunun 12-15 yıllık bir süreçte gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.

60 yaş üzeri nüfusun toplam nüfusa oranı düşük düzeydedir. Nüfusun yalnızca yaklaşık %10'u 60 yaş üzerindedir. Ülkedeki fakirlik son yıllarda GSYİH'daki hızlı artış eğilimi ile birlikte önemli ölçüde düşüş göstermiştir. Kazakistan İstatistik Ajansı'na göre ülkede fakirlik sınırı (ayda 35 \$) altında yaşayan nüfusun oranı 2004'te %33,9 iken, 2010 yılında %6,5'e gerilemiştir. Gini katsayısı ise 2001'de 0,366 iken 2010 yılında 0,278'e gerilemiştir.

1999'dan itibaren gözlenen hızlı ekonomik büyüme istihdam artışı ve yaşam standartlarında artış sağlamıştır. 2004'te 381.000 kişi olan yıllık ortalama işsizlik 2007'de 597.200 kişi (toplam işgücünün %7,3'ü) olmuştur. Sonrasında azalma eğilimi gösteren ortalama işsizlik oranlarının 2014 yılında 5,2 olarak gerçekleşmiştir.

Diğer taraftan müteahhitlik hizmetleri gibi sürekli büyüme gösteren sektörlerdeki istihdam resmi verilerde yeterince yansıtılmamaktadır. Bunun nedeni özellikle konut inşaatında gayri resmi istihdamın halen hâkim olmasıdır.

Petrol sektörü ile ivme kazanan ekonomik büyümenin etkileri başta hizmet sektörü olmak üzere diğer sektörlerle de yansımıştır. Hizmet sektörü ülkede en fazla istihdam sağlayan sektör konumundadır. Bununla birlikte uzun vadeli işsizlik verileri özellikle ülkenin kuzeyindeki eski ağır sanayinin yoğunlaştığı bölgelerde yüksektir.

İşsizlik

Yıl	İşsizlik Oranı (%)
2009	6,6
2010	5,8
2011	5,4
2012	5,3
2013	5,2
2013	5,2
2014	5,2
2015	5,4
2016	5,4
2017	4,9

Kaynak: IMF World Economic Outlook

Kazakistan yabancı işgücü istihdamında kota uygulamaktadır. Kotalar devlet tarafından her yıl yeniden belirlenmektedir. Yetkililer yabancı yatırımcıları yerli işçi eğitme ve istihdam etme konusunda giderek artan bir şekilde yönlendirmeye çalışmaktadır.

Eğitim

Sovyet dönemi boyunca bilim ve teknoloji çalışmalarında daha fazla rol alan Rus azınlık ve azınlıktaki diğer etnik grupların çoğunluğunun bağımsızlık sonrasında ülke dışına göç etmesi nedeni ile Kazakistan'ın vasıflı işgücünde ciddi bir kayıp söz konusu olmuştur. Okuryazarlık oranı, 1999 nüfus sayımına göre %97,5 olup, yüksek düzeydedir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)'na göre yetişkin okuryazarlık oranı %99,7, genç okuryazarlık oranı ise %99,8'dir. Yükseköğrenim gören öğrenci sayısı 2000/01 döneminde 440.700 iken, 2009/10'da 610.264'e ulaşmış durumdadır. Ancak yükseköğrenim öğrenci sayısı en yüksek 2007/08 döneminde ulaşılan 717.000 seviyesinin altındadır.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Kazakistan, petrol ve doğal gaz rezervleri yönünden zengindir. Ülkenin petrol rezervleri doğal gaz rezervlerine göre daha fazladır. Kazakistan eski Sovyet Cumhuriyetleri içinde Rusya'dan sonra ikinci büyük petrol üreticisidir. Ülke ekonomisi büyük ölçüde petrol ihracatı gelirlerine dayalıdır.

British Petroleum (BP) tarafından yayımlanan Statistical Review of World Energy isimli süreli yayının tahminlerine göre ülkenin toplam petrol rezervi 39,8 milyar varil civarındadır. Bu rakam, toplam dünya rezervinin %2,9'unu oluşturmaktadır. Ülkenin rezerv seviyesi Hazar Denizi'ndeki yeni bulunan rezervler ile birlikte giderek artış göstermektedir.

Kazakistan'ın doğal gaz rezervi ise dünya toplam rezervinin %1,0'unu oluşturmakta olup, toplam 1,8 trilyon metreküpe tekabül etmektedir. Ayrıca, ülke dünya kömür rezervinin de %3,9'una (33,6 milyar ton) sahiptir. Kazakistan altın rezervleri bakımından da zengin bir ülkedir.

Ülkenin Vasilkovskoye madeninde yaklaşık 370 ton altın rezervi bulunmaktadır. Ayrıca zengin demir filizi, bakır, krom, kurşun, wolfram, tungsten ve çinko yatakları da bulunmaktadır.

Kazakistan, Sovyetler Birliği döneminden kalan iki ciddi çevre problemi ile karşı karşıyadır. Bunlardan birisi, doğu sınırına yakın Semipalatinsk bölgesinin Sovyetler Birliği döneminde nükleer deneme alanı olmasından kaynaklanan radyoaktivite sorunudur. Bölgede kansere yakalanma oranı ortalamanın üzerinde olmamakla birlikte, radyoaktivitenin insan sağlığı ve çevre üzerinde uzun dönem etkileri hala belirsizdir. İkinci bir sorun da, Kazakistan'ın kıyısı olduğu Aral Gölü'nün Siriderya ve Amuderya nehirlerinin Orta Asya'daki pamuk üretimi nedeniyle aşırı kullanımı dolayısıyla kurumakta olmasıdır. Kalan su da böcek ilaçları ve gübre atıkları ile kirlenmekte olduğu için, bölge nüfusu ve tarımsal kullanım açısından çok önemli sorunlar doğmaktadır. Bu sorunlar ülkede balıkçılığın sona ermesine ve su temini zorluklarının yaşanmasına neden olmuştur. Aral Denizi'nin kurutulması, Vozrozhdensky adasının bir yarımada haline gelmesine neden olmuştur. Ancak Sovyet döneminde biyolojik test bölgesi olan adanın, yarımada haline gelmesi ile çeşitli salgın hastalıkların yayılması tehlikesi oluşmuştur.

GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler	2016	2017	2018*	2019*	2020*	2021*	2022*
Reel GSYİH Artışı (%)	1,1	4,1	4,1	3,2	3,2	3,2	3,3
Nominal GSYİH - milyar \$	137.289	162.887	170.539	164.207	177.322	190.855	206.041
Tüketici Fiyatları Enflasyonu(D.S,%)	357.245	383.787	406.910	429.145	450.490	470.202	490.136
Nüfus (milyon kişi)*	17,9	18,2	18,4	18,7	19,0	19,3	19,6
Cari İşlemler Dengesi (milyar \$)	-8.885	-5.389	0.982	0.221	0.992	1.220	1.423

Kaynak : IMF World Economic Outlook

*: Tahmini

Kazakistan'ın Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar ve Uluslararası İlişkiler

Kazakistan, Birleşmiş Milletler, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, Avrupa-Atlantik İşbirliği Konseyi ve İslam Konferansı Örgütü üyesidir.

Kazakistan bölgesel bütünleşme hareketlerinin de içinde yer almaktadır. Bağımsız Devletler Topluluğu, Avrasya Ekonomik Topluluğu (EURASEC) ve Orta Asya İşbirliği Teşkilatı (CACO) üyesidir.

Kazakistan, 2010 yılında Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (OSCE) başkanlığını üstlenmiştir. Ülke, bu görevi üstlenen ilk eski Sovyet Cumhuriyeti olacaktır. Kazakistan bu görevi üstlenebilmek için seçim yasası, siyasi partiler ve basınla ilgili mevzuatta önemli değişiklikler yapmıştır. Ayrıca 2010 yılında Rusya ve Belarusla gümrük birliğine dâhil olmuştur. Bu oluşum 2015 yılında Avrasya Ekonomik Birliği'ne dönüşmüştür.

Rusya ve Çin Kazakistan'ın en önemli stratejik ortaklarıdır. Bu ülkeler ile ilişkilerin geliştirilmesi ve derinleştirilmesine yönelik faaliyetler gelecekte de devam edeceği düşünülmektedir. Çin son yıllarda özellikle enerji alanında ülkenin en önemli ortağı konumuna gelmiştir. Bunun ardında Çin'in Orta Asya'daki hidrokarbon kaynaklarına ulaşma amacı ve Kazakistan'ın ihraç pazarlarını çeşitlendirerek Rusya ile transit fiyatlar üzerinde pazarlık gücünü güçlendirme

hedefi bulunmaktadır. Kazakistan'ın son yıllarda Çin'le geliştirdiği ilişkiler, ülkenin yürüttüğü çok yönlü dış politikanın bir yansımasıdır. Ülkenin Rusya ile geçmişten gelen ekonomik bağları ve bölgesel güvenliğe yönelik ilişkileri güçlü bir şekilde devam edecektir.

DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Kazakistan, bağımsızlıktan bu yana doğrudan yabancı yatırım çekmekte başarılı olmuştur. Ülke, Orta Asya'daki toplam doğrudan yabancı yatırımların %80'den fazlasını çekmiştir. Doğrudan yabancı yatırım artışı başta Kaşagan yatakları olmak üzere hidrokarbon alanlarındaki gelişmeler sayesinde olmuştur.

Ülkeler İtibarı ile Doğrudan Yabancı Yatırımlar (milyon dolar)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Hollanda	8,692.2	6,520.9	6,795.8	5,701.1	7,920.3	5,998.4
ABD	1,975.7	2,438.7	4,123.6	2,772.2	3,422.7	3,712.4
İsviçre	3,312.4	1,877.4	2,366.4	1,868.7	2,697.3	2,934.6
Rusya	1,069.5	1,299.2	1,580.1	527.7	867.4	1,230.8
Belçika	856.6	958.2	859.8	693.0	710.6	1,048.9
Çin	2,414.6	2,246.0	1,861.2	838.4	961.9	998.7
Fransa	1,168.7	954.0	837.5	963.6	1,136.2	804.4
İngiltere	1,395.7	937.6	747.2	372.2	684.8	601.7
Güney Kore	483.9	236.3	577.5	399.2	365.7	488.5
Bermuda	110.3	74.8	61.2	-18.1	47.2	448.3
Japonya	473.4	355.8	300.2	391.8	470.1	357.0
Almanya	681.6	425.1	479.9	319.1	249.8	345.5
Romanya	112.0	76.4	-33.5	-66.8	-15.1	343.7
Lüksemburg	7.8	17.4	8.2	166.4	89.6	272.4
Türkiye	178.8	271.3	199.0	79.9	238.3	256.7
BAE	285.9	532.3	198.7	-117.2	74.8	143.4

Kaynak: Kazakistan Merkez Bankası

DIŞ TİCARET

Genel Durum

Kazakistan'ın Dış Ticareti (milyar \$)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
İhracat	88,1	92,3	82,5	79,4	45,9	36,8	48,3	60,9
İthalat	38,0	44,5	48,9	41,3	30,6	25,2	29,3	32,5
Hacim	126,1	136,8	131,4	120,7	76,5	62,0	77,7	93,4
Denge	50,1	47,7	33,6	38,1	15,3	11,6	18,9	28,4

Kaynak: Trademap

Son yıllarda dünya petrol fiyatlarının yüksek seyretmesine bağlı olarak ũlkenin dış ticareti fazlası artmakla birlikte Kazakistan, dış ticaret yapısındaki dengesizlikler nedeni ile zaman zaman dış ticaret açıkları ile karşı karşıya kalabilmektedir.

İhracatının önemli kısmını petrol ve ana metaller oluşturan ũlkenin ihracat gelirleri bu ürünlerin dünya fiyatlarındaki değişimlerinden önemli ölçüde etkilenmektedir.

Örneğin 1998 yılında Asya'daki mali krizin ardından söz konusu ürünlerde dünya fiyatlarındaki ani düşüş ũlkenin ihracat gelirlerinde önemli azalmalara neden olmuştur.

Kazak ekonomisi yüksek düzeyde ithalata dayalı bir ekonomidir. ũlkede gerçekleştirilen üretimin büyük çoğunluğu petrol ve doğal gaz sektörlerinde yoğunlaşmış olup, sermaye ve tüketim mallarında üretim iç tüketimi karşılayacak seviyede değildir. Sermaye ve tüketim malları üreticilerinin çoğunluğu ise fiyat ve kalite bakımından ithal malları ile rekabet edebilir düzeyde değildir. Geniş ve açık sınırlarından ũlkeye çok sayıda ucuz, kaçak mal giriŐi gerçekleşmektedir. Petrol sektörü yatırımlarındaki ve üretimindeki artış sermaye malları ithalatındaki artışın diğer bir önemli nedenidir.

Yüksek miktardaki kayıt dışı ticaret hacmi ithalatın izlediği seyrin takibine yönelik girişimleri güçleştirmektedir. Kazakistan'ın Rusya, Kırgızistan ve Özbekistan ile sahip olduğu geniş ve geçişi kolay sınırlar kayıt dışı sınır ticaretine olanak tanımakta ancak sınır ticaretinin hacmi dış ticaret verilerine yansıtılamamaktadır. Kayıt altına alınamayan ithalatın büyük çoğunluğu gıda dışı tüketim malları ve ikinci el arabalardan oluşmaktadır. İnşaat malzemeleri ithalatı ve doğrudan yabancı

yatırımların sermaye malları ithalatı önemli ithalat kalemleridir. Enerji ithalatı – başta Rusya’dan gerçekleştirilen kömür ve elektrik olmak üzere- düşerken, Özbekistan’dan gaz ithalatı artmaktadır.

Ticaretin gelişmesini sınırlayan en önemli problem, Kazakistan’ın tamamen kara ile çevrili, denize kıyısı olmayan bir ülke olmasıdır. Bu nedenle ihracatta ve ithalatta maliyetler çok fazla yükselmektedir. Ayrıca bir diğer sorun da önemli petrol ve gaz ihracatı yollarının ülkenin dünya enerji piyasasındaki en önemli iki rakibi olan Rusya ve İran üzerinden geçmesidir. Ülkenin denize en yakın limanları Rusya ve Gürcistan’ın Karadeniz’deki kıyılarına yakın limanlardır. Kazak mavnaları Karadeniz’e Rus egemenliğindeki bir su yolu olan Volga-Don kanalından girebilmektedir.

1997 yılına dek Rusya üzerinden petrol geçişi konusunda sürekli sorunlar yaşanması, Kazakistan’ın Azerbaycan ve Türkiye, Çin, Türkmenistan ve İran gibi daha yüksek maliyetli alternatif güzergâhları göz önünde bulundurmasına neden olmuştur. Ancak Rusya, 1997 yılından itibaren Kazakistan’ın petrol ihracatını bu şekilde engellemek yerine, Rus firmalarını Kazak pazarına girmeye teşvik ederek ve Kazak petrolünün transit geçişini kolaylaştırarak Kazakistan petrol sektöründeki varlığını artırmaya çalışmaktadır. Günümüzde iki ülke arasında transit geçiş konusunda hala küçük sorunlar yaşanmaktadır.

Kazakistan sahip olduğu üretim yapısı itibarı ile daha ziyade ham madde ve yarı mamul ihracatçısı bir ülkedir. Petrol ve petrol ürünleri, demirli metaller, kimyasallar, makineler, hububat, yün, et, kömür ülkenin başlıca ihraç ürünleridir. İhracatın yarısından fazlasını petrol ve petrol ürünleri oluşturmaktadır. Tüketim malları ihracatı çok sınırlı düzeydedir. Ülkenin başlıca ihraç ürünleri olan petrol, gaz ve maden ihracatın önemli bir kısmını oluşturması, Kazakistan’ın dış ticaret dengesini uluslararası mal fiyatlarındaki değişmelere karşı korunmasız hale getirmektedir.

Kazakistan bölgedeki en önemli hububat ihracatçılarından biridir. Buğday, ülkenin ihracatı açısından büyük önem taşımaktadır. Hububat ihracatının çoğunluğu Rusya, İran, Çin ve diğer Orta Asya ülkelerine gerçekleştirilmektedir.

Ülkenin ithalatında ise yatırım ve tüketim malları önemli yer tutmaktadır. Makine ve ekipman, metal ürünler ve gıda maddeleri ülkenin ithalatında önem arz eden ürün gruplarıdır.

Kazakistan'ın İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (bin \$)

GTİP	Ürünler	2016	2017	2018
2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	19.378.014	26.584.364	37.796.202
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	1.738.780	2.263.069	3.012.459
7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	1.824.346	2.342.491	2.429.708
7202	Ferro alyajlar	1.400.179	2.205.703	2.203.422
2844	Radyoaktif kimyasal elementler ve radyoaktif izotoplar ve bunların bileşikleri, karışımları, artıkları	1.771.775	1.442.061	1.345.947
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	812.642	1.161.383	1.237.200
2603	Bakır cevherleri ve konsantreleri	444.764	1.080.350	1.185.483
1001	Buğday ve mahlut	685.069	660.760	965.447
7208	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri (genişlik \geq 600 mm) (sıcak haddelenmiş) (kaplanmamış)	374.946	590.580	640.967
7601	İşlenmemiş alüminyum	345.393	473.144	574.613
2601	Demir cevherleri ve konsantreleri	386.711	510.119	477.051
7106	Gümüş (altın veya platin yaldızlı gümüş dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	584.583	538.049	450.177
1101	Buğday unu/mahlut unu	504.592	469.373	445.998
2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar	301.984	445.346	428.244
7210	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri, genişliği 600 mm veya daha fazla olanlar (kaplanmış olanlar)	306.445	412.255	408.232

2503	Her nevi kükürt (süblime, presipite ve koloidal kükürt hariç)	154.274	157.980	381.485
2818	Suni korundum, alüminyum oksit ve alüminyum hidroksit	317.928	330.418	336.960
7209	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri (genişliği > 600 mm, soğuk haddelenmiş, kaplanmamış)	253.359	436.400	328.267
1003	Arpa	109.052	137.806	291.933
7901	İşlenmemiş çinko	551.642	834.823	279.306
7207	Demir veya alaşımsız çelikten yarı mamuller	156.453	197.290	246.674
2804	Hidrojen, asal gazlar ve diğer ametaller	175.381	213.533	239.978
7204	Dökme demirin, demirin veya çeliğin döküntü ve hurdaları veya bunların eritilmesi ile elde dilmiş külçeler	94.070	177.616	210.566
7801	İşlenmemiş kurşun	221.800	252.422	202.986
2608	Çinko cevherleri ve konsantreleri	175.952	239.491	201.846
7304	Demir (dökme demir hariç) ve çelikten ince ve kalın borular ve içi boş profiller (dikişsiz)	93.090	123.798	169.626
2610	Krom cevherleri ve konsantreleri	116.477	201.107	153.624
1204	Keten tohumu	91.712	108.544	140.593
8108	Titanyum ve titanyumdan eşya (döküntü ve hurdalar dahil)	89.425	121.515	130.552
2713	Petrol koku, petrol bitümeni ve petrol yağlarının veya bitümenli minerallerden elde edilen yağların diğer kalıntıları	19.790	67.026	124.815
2819	Krom oksitleri ve hidroksitleri	70.269	102.094	107.071
2523	Çimento	15.872	38.428	93.948
1206	Ayçiçeği tohumu	55.074	89.241	93.702

2402	Tütün/tütün yerine geçen maddelerden purolar, sigarillolar ve sigaralar	110.404	90.984	91.989
3105	Azot, fosfor ve potasyumun ikisini veya üçünü içeren mineral veya kimyasal gübreler	20.643	46.831	91.351
2716	Elektrik enerjisi	36.998	108.382	79.813
5201	Pamuk (karde edilmemiş veya penyelenmemiş)	71.533	89.847	78.017
713	Kuru baklagiller (kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış)	39.961	59.115	74.583
8482	Her nevi rulmanlar	34.471	44.363	74.092
1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	30.249	54.678	66.147

Kaynak: Trademap

Kazakistan'ın İthal Ettiği Başlıca Ürünler (bin \$)

GTİP	Ürünler	2016	2017	2018
8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	606.023	837.480	991.702
3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	695.301	795.639	876.453
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	777.425	1.023.056	805.089
8703	Binek otomobilleri ve esas itibariyle insan taşımak üzere imal edilmiş diğer motorlu taşıtlar (yarış arabaları dahil)	416.350	551.191	606.105
8481	Borular, kazanlar, tanklar, depolar ve benzeri diğer kaplar için musluklar, valfler (vanalar) ve benzeri cihazlar	483.339	409.754	584.970
7304	Demir (dökme demir hariç) ve çelikten ince ve kalın borular ve içi boş profiller (dikişsiz)	313.081	401.169	539.288
7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatta kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	276.644	287.965	529.705
8802	Helikopterler, uçaklar vb; uzay araçları (uydular dahil), uzay araçlarını fırlatıcı araçlar ve yörünge-altı araçları	308.869	193.238	493.005
8471	Otomatik bilgi işlem mak. bunlara ait birimler; manyetik veya optik okuyucular, verileri koda dönüştüren ve işleyen mak.	274.776	351.829	408.856
8503	Sadece veya esas itibariyle 85.01 veya 85.02 pozisyonlarındaki makinalarda kullanılmaya elverişli aksam ve parçalar	12.944	16.235	395.589
8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, panolar, konsollar, kabinler, diğer mesnetler ve sayısal kontrol cihazları	207.241	273.167	392.331
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	473.219	324.920	391.055

8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	174.836	296.097	369.559
7326	Demir veya çelikten diğer eşya:	280.338	265.024	357.835
8429	Buldozerler, greyderler, toprak tesviye makinaları, skreyperler, mekanik küreyiciler, ekskavatörler, yol silindirleri vb	116.286	230.399	356.319
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	249.908	311.515	329.491
8708	Karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar	200.744	286.704	323.258
2704	Taşkömürü, linyit ve turbdan elde edilen kok/sömikok, karni kömürü	126.691	242.565	271.247
8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	255.811	308.447	270.288
8413	Sıvılar için pompalar (ölçü tertibatı olsun olmasın) ve sıvı elevatörleri	237.915	287.747	254.601
3002	İnsan kanı, hayvan kanı, serum, aşı, toksin vb. Ürünler	228.317	246.859	249.463
2607	Kurşun cevherleri ve konsantreleri	221.252	301.163	230.089
8474	Toprak, taş, metal cevheri vb. ayıklama, eleme, tasnif, ayırma, yıkama, kırma, öğütme, yoğurma, kalıplama vb. Makinaları	184.888	195.518	229.117
8421	Santrifüjler; sıvıların veya gazların filtre edilmesine veya arıtılmasına mahsus makina ve cihazlar	226.790	277.197	221.764
8606	Kendinden hareketli olmayan yük taşımaya mahsus demiryolu veya tramvay vagonları	39.233	101.003	216.893
8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertörler (örneğin; redresörler) ve endüktörler	123.879	160.114	213.995
9018	Tıpta, cerrahide, dişçilikte ve veterinerlikte kullanılan alet ve cihazlar	144.129	217.152	212.083
8419	Isı değişikliği yöntemi ile maddeleri işlemek için cihazlar, elektrikli olmayan şofbenler veya depolu su ısıtıcıları	192.122	216.902	205.525

3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	149.652	159.713	201.713
8418	Buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu ve dondurucu cihazlar ve ısı pompaları	177.190	169.640	198.788
8707	Karayolunda kullanılan motorlu taşıtlar için karoseriler (şoför mahalleri dahil)	11.295	189.330	197.622
7216	Demir veya alaşımsız çelikten profiller	123.962	191.056	197.592
9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	173.612	225.536	195.513
2616	Kıymetli metal cevherleri ve konsantreleri	198.047	163.601	194.591
3808	Haşarat öldürücü, dezenfekte edici, zararlıları yok edici, sürgünleri önleyici, bitkilerin büyümesini düzenleyici ürünler	115.984	212.741	186.760
8528	Monitörler ve projektörler, televizyon alıcı cihazları	128.680	159.387	181.699
1701	Kamış/pancar şekeri ve kimyaca saf sakkaroz (katı halde)	203.320	216.618	180.462
1806	Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları	150.529	169.130	177.835
809	Kayısı, kiraz, şeftali, erik ve çakal eriği (taze)	96.964	98.144	177.821
8479	kendine özgü bir fonksiyonu olan diğer makinalar ve mekanik cihazlar	151.445	169.294	168.284

Kaynak: Trademap

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat (Bin Dolar)

Sıra	Ülkeler	2016	2017	2018	Toplamdaki Pay %
	Toplam	36.775.323	48.342.074	60.956.233	100,0
1	İtalya	7.474.770	8.669.344	11.735.376	19,3
2	Çin	4.214.926	5.777.684	6.272.925	10,3
3	Hollanda	3.255.788	4.748.206	6.189.723	10,2
4	Rusya	3.509.162	4.515.165	5.162.087	8,5
5	Fransa	1.798.144	2.861.116	3.839.346	6,3
6	G. Kore	223.513	1.128.134	2.975.985	4,9
7	İsviçre	2.687.769	3.100.688	2.880.962	4,7
8	İspanya	992.230	1.444.301	1.862.491	3,1
9	Özbekistan	922.532	1.250.332	1.643.314	2,7
10	Japonya	558.595	886.456	1.502.976	2,5
11	Romanya	724.412	925.560	1.497.674	2,5
12	Türkiye	851.083	1.145.853	1.242.048	2,0
13	Yunanistan	872.800	963.963	1.217.414	2,0
14	Ukrayna	911.193	1.138.401	1.063.775	1,7
15	ABD	617.851	392.296	956.763	1,6

Kaynak: Trademap

İthalat (Bin Dolar)

Sıra	Ülkeler	2016	2017	2018	Toplamdaki Pay %
	World	25.174.779	29.345.935	32.533.536	100
1	Rusya	9.129.774	11.472.924	12.392.138	34,9
2	Çin	3.665.652	4.692.242	5.384.154	15,2
3	Almanya	1.443.521	1.484.116	1.642.329	4,6
4	İtalya	835.333	946.335	1.498.162	4,2
5	ABD	1.276.990	1.253.451	1.302.996	3,7

6	G. Kore	453.126	567.499	922.516	2,6
7	Özbekistan	587.801	735.160	844.773	2,4
8	Fransa	660.979	535.333	661.301	1,9
9	Türkiye	618.147	730.082	654.985	1,8
10	Beyaz Rusya	332.607	508.567	593.213	1,7
11	Japonya	552.884	413.941	497.533	1,4
12	Birleşik Krallık	372.389	358.972	466.707	1,3
13	Ukraine	435.488	462.150	388.920	1,1
14	Tacikistan	218.424	317.647	323.885	0,9
15	Hollanda	282.365	282.309	308.168	0,9

Kaynak: Trademap

Not: TÜİK ve Kazakistan İstatistik Ajansı tarafından yayınlanan istatistikler arasında farklılık vardır. İkili ticaretimizde TÜİK verileri kullanılırken Kazakistan'ın uluslararası ticaretinde Kazak makamları tarafından yayınlanan istatistikler kullanılmıştır.

Kazakistan dış ticaretinin yönü eski Sovyetler Birliği ülkeleri dışındaki ülkelere yönelmiştir. Bunda Kazakistan'ın dünyanın önde gelen ülkelerine gerçekleştirdiği petrol ihracatından elde ettiği yüksek gelir önemli rol oynamaktadır.

Kazakistan, 2002 yılı Haziran ayında Rusya ile yılda 15 milyon ton petrolün Atrau-Samara boru hattından ve 2,5 milyon ton petrolün Mahaçkala-Novorossisk boru hattından ihracatını mümkün kılan bir anlaşmaya imza atmıştır. 2002 sonbaharında ise Hazar Boru Hattı Konsorsiyumu (Caspian Pipeline Consortium-CPC) 28 milyon ton olan yıllık kapasitesini 67 milyon tona çıkarmayı planladığını açıklamıştır. Ayrıca 2002 yılında Kazakistan ve Rusya, Kuzey Hazar Denizindeki üç tartışmalı petrol sahasının (Kurmangazi, Khavalinskoye ve Sentralnoye) ortak olarak geliştirilmesi üzerinde anlaşmaya varmıştır.

Kazakistan ve Çin arasında 2004 yılı Mayıs ayında Çine uzanan bir petrol boru hattının inşaatı üzerinde bir anlaşma imzalanmıştır. 2006 yılı Temmuz ayında işletmeye açılan 962 km uzunluğundaki boru hattı Kazakistan'ın Atasu bölgesinden başlayıp Çinin Alaşankou bölgesinde bitmektedir. Söz konusu boru hattı projesi, Kazakistan tarafından geliştirilen birkaç boru hattı projesinden biri olup, ülkenin petrol ihraç kapasitesini önemli ölçüde artırmış ve ekonomik

büyümeye önemli katkı sağlamıştır.

Rusya, Kazakistan'ın ithalatından en fazla pay alan ülkedir. Bunda iki ülke arasındaki ticareti kolaylaştırıcı uygulamalar ve anlaşmalar rol oynamaktadır. İki ülke arasındaki geçmişten gelen ticari ve siyasi bağlar günümüzde de korunmaktadır. 2010 yılında Kazakistan'ın da dahil olduğu Rusya-Beyaz Rusya gümrük birliği de ticarete büyük önem taşımaktadır. Rusya, Kazakistan'a petrol ve petrol ürünleri, gıda sanayi ürünleri ve gıda ham maddeleri, makine ve ekipman, motorlu taşıt araçları tedarik eden başlıca ihracatçı olma özelliğini korumaktadır.

Türkiye-Kazakistan Yatırım İlişkileri

Kazakistan, ülkemizin Orta Asya Türk Cumhuriyetleri içinde en fazla yatırımlarının bulunduğu ülkelerden biridir. Ülkedeki Türk yatırımlarının toplam tutarı 1,8 milyar \$ aşmış durumdadır.

Ülkedeki Türk şirketlerinin faaliyetleri ticaret, telekomünikasyon, otel işletmeciliği, süpermarket işletmeciliği, müteahhitlik, petrol ürünleri ve gıda imalatında yoğunlaşmıştır. Türkiye, Kazakistan'ın maden çıkarma sektöründe faaliyet gösteren 10 büyük yatırımcı ülkeden biridir.

Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı-TPAO, ülkedeki en büyük Türk yatırımcısıdır. TPAO, Kazakoil ile ortaklaşa kurulan Kazakturmunay-KTM isimli şirketin çoğunluk hissesine sahiptir. Şirket 1994-1997 yılları arasında 272,9 milyon \$ tutarında yatırım yapmıştır. Bu şirkette günde 5000 varil ham petrol üretilmektedir.

Okan Holding Kazakistanda otel işletmeciliği, gıda üretimi, pazarlama, inşaat ve finans alanlarında faaliyet göstermekte olup; ülkeden Tacikistan, Kırgızistan, Rusya ve Ukraynaya ihracat yapmaktadır.

Telekomünikasyon alanında Türkcell, Kcell ile ortaklık oluşturmuş olup Kazakistan'ın önemli GSM operatörleri arasındadır.

Ahşel İnşaat Almatı Ankara Otelini ve Astanada iş ve alış veriş kompleksini tamamlamış ve bunların işletmeciliğini sürdürmektedir.

Koç grubu ortağı Butya ile dördü Almatıda, biri Astanada, biri Karagandada, biri Çimkent'te olmak üzere yedi büyük alış veriş merkezi açmıştır.

Anadolu grubu iki bira fabrikası ve bir Coca-Cola fabrikası ile Kazakistan'da 2000 kişiye istihdam olanağı sağlamaktadır.

Turkuaz şirketler grubu Kazakistan'ın 10 bölgesinde bulunan ofis, depo ve bayilikleriyle Kazakistan'ın en büyük dağıtım zincirini oluşturmakta olup, bünyesindeki 11 şirket ile gıda, temizlik, inşaat malzeleri ve kozmetik alanlarında faaliyet göstermektedir.

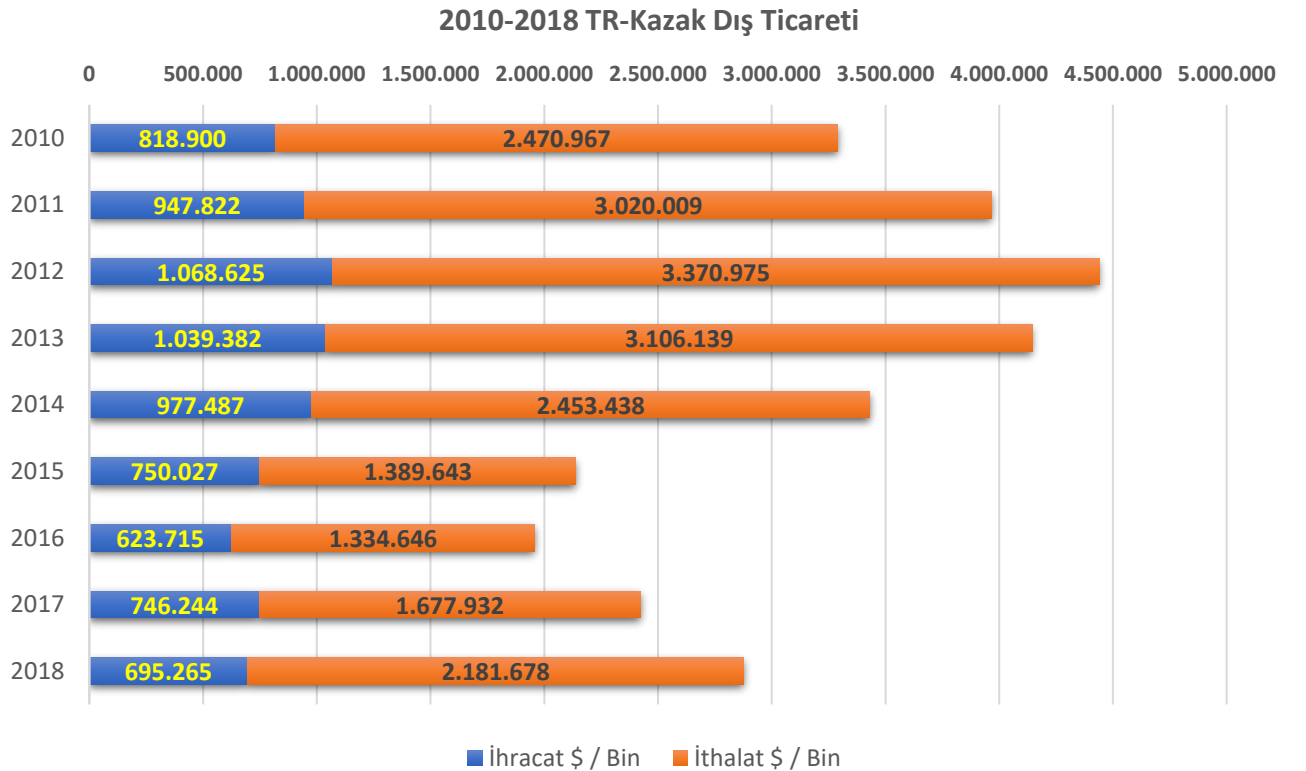
Türk müteahhitlik şirketleri de ülkede çok önemli projelere imza atmıştır. Türk firmaları ülkede Astana Uluslararası Havaalanı, Parlamento Binası, Cumhurbaşkanlığı Konutu, Regent Ankara Otel, Okan Intercontinental Astana, Çocuk Rehabilitasyon Merkezi, Ulusal Müze, Devlet Konukevi, Ahmet Yesevi Üniversitesi, Astana İkiz Kuleler, GSM Telekomünikasyon altyapısı, Tengiz-Novorossiysk boru hattının Kazakistan bölümü gibi önemli projeleri tamamlamıştır. Bu projelerin yanı sıra çeşitli alışveriş merkezleri, otoyollar ve fabrika projeleri de tamamlanmıştır.

TÜRKİYE İLE TİCARET

Türkiye-Kazakistan Dış Ticaret Değerleri

Yıl	İhracat \$ / Bin	İhracat Değişim %	İthalat \$ / Bin	İthalat Değişim %	Hacim \$ / Bin	Denge \$ / Bin
2007	1.079.887	55,0	1.284.049	29,2	2.363.936	-204.162
2008	890.568	-17,5	2.331.992	81,6	3.222.561	-1.441.424
2009	633.441	-28,9	1.348.903	-42,2	1.982.345	-715.462
2010	818.900	29,3	2.470.967	83,2	3.289.866	-1.652.067
2011	947.822	15,7	3.020.009	22,2	3.967.831	-2.072.187
2012	1.068.625	12,7	3.370.975	11,6	4.439.600	-2.302.350
2013	1.039.382	-2,7	3.106.139	-7,9	4.145.521	-2.066.758
2014	977.487	-6,0	2.453.438	-21,0	3.430.925	-1.475.950
2015	750.027	-23,3	1.389.643	-43,4	2.139.670	-639.616
2016	623.715	-16,8	1.334.646	-4,0	1.958.361	-710.930
2017	746.244	19,6	1.677.932	25,7	2.424.177	-931.688
2018	695.265	-6,8	2.181.678	30,0	2.876.943	-1.486.413

Kaynak: TÜİK

Kazakistan'a ihracatımız 2018 yılında bir önceki yıla göre %6,8 oranında azalarak 695,3 milyon dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Söz konusu ülkenin anılan dönemde toplam ihracatımızdaki payı % 0,41 olurken, Kazakistan ihracat yaptığımız ülkeler arasında ise 51. sırada yer almaktadır. 2018 yılında anılan ülkeden yaptığımız ithalat ise bir önceki yıla göre %30 oranında artarak 2,18 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'nin en fazla ithalat yaptığı %0,98 oranında pay ile 36. ülkedir.

Kazakistan'a ihracatımız 2019 yılı Ocak-Nisan döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre %2,6 oranında azalarak 231,3 milyon dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Söz konusu ülkenin anılan dönemde toplam ihracatımızdaki payı % 0,40 olurken, ülkeden yaptığımız ithalat ise bir önceki yılın aynı dönemine göre %18,5 oranında artarak 1,09 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin Kazakistan'a İhracatında Başlıca Ürünler (bin \$)

GTİP	Ürünler	2016	2017	2018
7113	Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallere veya kıymetli metallere kaplama metallere)	27.597	40.170	23.853
5702	Dokunmuş halılar ve dokumaya elverişli maddelerden diğer yer kaplamaları	10.442	17.134	22.649
8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	15.459	20.137	17.640
8703	Binek otomobilleri ve esas itibariyle insan taşımak üzere imal edilmiş diğer motorlu taşıtlar (yarış arabaları dahil)	8.641	12.347	17.599
6006	Diğer örme mensucat	2.178	14.659	17.500
6109	Tiştirler, fanilalar, atletler, kaşkorseler ve diğer iç giyim eşyası (örme)	13.729	13.999	15.741
6110	Kazak, süveter, hırka, yelek vb. eşya (örme)	14.393	12.637	15.635
8474	Toprak, taş, metal cevheri vb. ayıklama, eleme, tasnif, ayırma, yıkama, kırma, öğütme, yoğurma, kalıplama vb. Makinaları	7.896	7.384	14.101
8437	Tohum, hububat, kuru baklagilleri temizleme, tasnif etme ayıklama ve öğütmeye mahsus makina ve cihazlar	10.135	25.018	13.524

6004	Diğer örme mensucat (en>30cm, elastomerik/kauçuk iplik=>%5)	1.262	9.709	13.371
5407	Sentetik filament ipliklerinden dokunmuş mensucat	7.489	13.529	12.941
9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	8.033	15.587	12.674
6204	Kadınlar ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, elbise, etek, pantolon etek, vb.(yüzme kıyafetleri hariç)	11.394	10.773	12.670
6203	Erkekler ve erkek çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, pantolon, tulum ve şort (yüzme kıyafeti hariç)	13.766	9.380	12.301
9406	Prefabrik yapılar	7.029	43.271	12.255
8421	Santrifüjler; sıvıların veya gazların filtre edilmesine veya artırılmasına mahsus makina ve cihazlar	4.510	5.163	12.088
2403	Homonize edilmiş tütün ve tütün yerine geçen madde hülusalari ve esansları	2.674	6.795	10.554
8516	Elektrikli su ısıtıcıları, elektrotermik cihazlar, ortam ısıtıcıları, saç ve el kurutucuları, ütüler, rezistanlar	8.133	10.835	10.413
7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatta kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	16.150	16.489	9.246
8418	Buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu ve dondurucu cihazlar ve ısı pompaları	5.705	6.728	8.993
7311	Demir veya çelikten sıkıştırılmış veya sıvı hale getirilmiş gazlar için kaplar	998	230	7.802
3926	Plastikten diğer eşya	3.810	4.111	6.972
7318	Demir veya çelikten vidalar, civatalar, somunlar, tirfonlar, perçin çivileri, pimler, kamalar, rondelalar vb eşya	2.685	3.465	6.791
8302	Adi metallerden donanım, tertibat vb. eşya (mobilya, kapı, pencere, bavul, askılık vb için)	5.380	6.204	6.631
3920	Plastikten diğer levha, plaka, şerit, film, folye (gözeneksiz)	4.416	5.295	5.823
8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı (anahtarlar, röleler, sigortalar, fişler, kutular vb)	5.501	6.291	5.816
6005	Çözüğü tipi örgülü diğer mensucat	646	2.927	5.385
5804	Tüller ve diğer mensucat, parça, şerit veya motif halinde dantel	3.265	3.979	5.348

3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	5.760	3.690	5.192
8502	Elektrik enerjisi üretim (elektrojen) grupları ve rotatif elektrik konvertörleri	10.115	9.284	5.137
9619	Hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya	4.696	6.999	5.086
8702	10 veya daha fazla kişi taşımaya mahsus (sürücü dahil) motorlu taşıtlar	132	3.443	5.034
6104	Kadın ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, etek, pantolon, tulum ve şort (örme)(yüzme kıyafeti hariç)	5.395	4.930	4.909
8708	Karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar	7.761	7.392	4.844
9005	Dürbünler,diğer optik teleskoplar ve bunların mesnetleri; diğer astronomi aletleri ve bunların mesnetleri	0	2.585	4.831
8479	kendine özgü bir fonksiyonu olan diğer makinalar ve mekanik cihazlar	3.094	3.745	4.619
6402	Dış tabanı ve yüzü kauçuk veya plastik maddeden olan diğer ayakkabılar	3.803	4.746	4.554
4901	Kitaplar, broşürler, risaleler ve benzeri matbuat	900	3.588	4.529
8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, panolar, konsollar, kabinler, diğer mesnetler ve sayısal kontrol cihazları	7.820	5.727	4.522
6403	Dış tabanı kauçuktan, plastik maddeden, tabii veya terkip yoluyla elde edilen köseleden ve yüzü deriden olan ayakkabılar	3.132	2.233	4.521

Kaynak: Trademap

Türkiye'nin Kazakistan'dan İthalatında Başlıca Ürünler (bin \$)

GTİP	Ürünler	2016	2017	2018
7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	558.143	836.741	756.739
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	199.722	202.197	246.365
7901	İşlenmemiş çinko	163.567	210.504	138.925
7601	İşlenmemiş alüminyum	44.763	58.790	109.475
1001	Buğday ve mahlut	19.754	32.600	82.604
7801	İşlenmemiş kurşun	50.771	39.196	38.715
713	Kuru baklagiller (kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış)	4.988	34.210	37.471
1201	Soya fasulyesi	0	3.117	17.952
2503	Her nevi kükürt (süblime, presipite ve koloidal kükürt hariç)	1.171	7.063	10.939
7204	Dökme demirin, demirin veya çeliğin döküntü ve hurdaları veya bunların eritilmesi ile elde edilmiş külçeler	2.549	0	6.146
7106	Gümüş (altın veya platin yaldızlı gümüş dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	0	0	5.999
7207	Demir veya alaşımsız çelikten yarı mamuller	12.791	5.406	4.188
5205	Pamuk ipliği (dikiş ipliği hariç) (ağırlık itibarıyla pamuk oranı \geq %85 ve perakende olarak satılacak hale getirilmemiş)	4.132	58	2.531
7202	Ferro alyajlar	301	691	1.977
504	Hayvan bağırsak, mesane ve midesi (taze, soğutulmuş, dondurulmuş, tuzlanmış, salamura, kurutulmuş veya tütsülenmiş)	1.283	1.333	1.282
7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	11.507	7.301	1.149
4104	Sığır (buffalo dahil) ve at cinsi hayvanların dabalı veya crust (arakurutmalı) post ve derileri	763	544	891
9703	Heykel veya yontu sanatının orijinal eserleri (yapıldığı madde ne olursa olsun)	0	1	870

5201	Pamuk (karde edilmemiş veya penyelenmemiş)	4.268	5.891	732
7405	Bakırın ön alaşımları (kupro alyajlar)	828	742	587
3202	Debagatte kullanılan sentetik organik ve anorganik maddeler ve müstahzarlar	231	228	534
1206	Ayçiçeği tohumu	295	132	330
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	0	0	329
7113	Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallere veya kıymetli metallere kaplama metallere)	507	0	329
1204	Keten tohumu	1.922	4.142	291
5202	Pamuk döküntüleri	45	354	273
1211	Bitki ve bitki kısımları (esas olarak parfümeride, eczacılıkta vs. kullanılan)	0	0	260
8431	Özellikle 84.25 ila 84.30 pozisyonlarındaki makina ve cihazlar ile birlikte kullanılmaya elverişli aksam ve parçalar	2	16	249
2302	Hububat ve baklagillerin kepek, kavuz ve diğer kalıntıları	3.960	3.349	246
2620	Arsenik, metalleri veya bunların bileşiklerini içeren cüruf, küller ve kalıntılar	0	44	200
2819	Krom oksitleri ve hidroksitleri	489	345	173
8708	Karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar	73	58	169
2306	Bitkisel yağların üretiminden (23.04-05' hariç) arta kalan küspe ve katı atıklar	0	0	143
9406	Prefabrik yapılar	33	0	125
303	Balıklar (dondurulmuş)	282	0	80
3823	Sınai mono karboksilik yağ asitleri, rafinaj mahsulü asit yağları, sınai yağ alkolleri	0	108	79
7304	Demir (dökme demir hariç) ve çelikten ince ve kalın borular ve içi boş profiller (dikişsiz)	52	51	70
7408	Bakır teller	0	0	66
1008	Kara buğday, darı (cin ve kum darı)kuş yemi; diğer hububat	171	204	65

Kaynak: Trademap

Önemli Anlaşma ve Protokoller

Kazakistan ile Türkiye arasındaki ticaretin altyapısını oluşturan anlaşma ve protokoller aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Anlaşma Adı	İmza Tarihi	Resmi Gazete Tarihi
Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması	01.05.1992	07.09.1995
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması	01.05.1992	11.02.1995
Karma Ekonomik Komisyon Kurulmasına Dair Protokol	02.09.1993	
Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması	15.08.1995	08.11.1996
Uzun Vadeli Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması	10.09.1997	10.05.2000
Uzun Vadeli Ticari ve Ekonomik İşbirliği Programı ve İcra Planı	13.12.2007	20.03.2008
KEK IV. Dönem Toplantısı Protokolü	25.08.2006	12.03.2007
KEK V. Dönem Toplantısı Protokolü	06.05.2008	08.09.2008

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

İhracat Potansiyeli Olan Başlıca Ürünler

Sanayi Ürünleri

- ❖ İnşaat Malzemeleri
- ❖ İnşaat ve Maden Makineleri
- ❖ Oto Yan Sanayi Ürünleri
- ❖ Gıda İşleme ve Paketleme Makineleri
- ❖ Ambalaj Malzemeleri
- ❖ Tıbbi Cihazlar ve İlaçlar
- ❖ Mobilyalar
- ❖ Elektrikli makineler
- ❖ Kablo ve teller
- ❖ Hazır giyim
- ❖ Hijyenik kâğıt ürünleri
- ❖ Temizlik malzemeleri

Tarım ve Gıda Sanayi Ürünleri

- ❖ Meyve ve Sebze Suyu Konsantreleri
- ❖ Konserve Meyve ve Sebzeler
- ❖ Unlu Mamuller
- ❖ Çay
- ❖ Margarin
- ❖ Bulgur, İrmik
- ❖ Zeytinyağı ve fraksiyonları
- ❖ Dondurmalar
- ❖ Şekerli ve Çikolatalı Mamuller
- ❖ Mayalar
- ❖ Salça

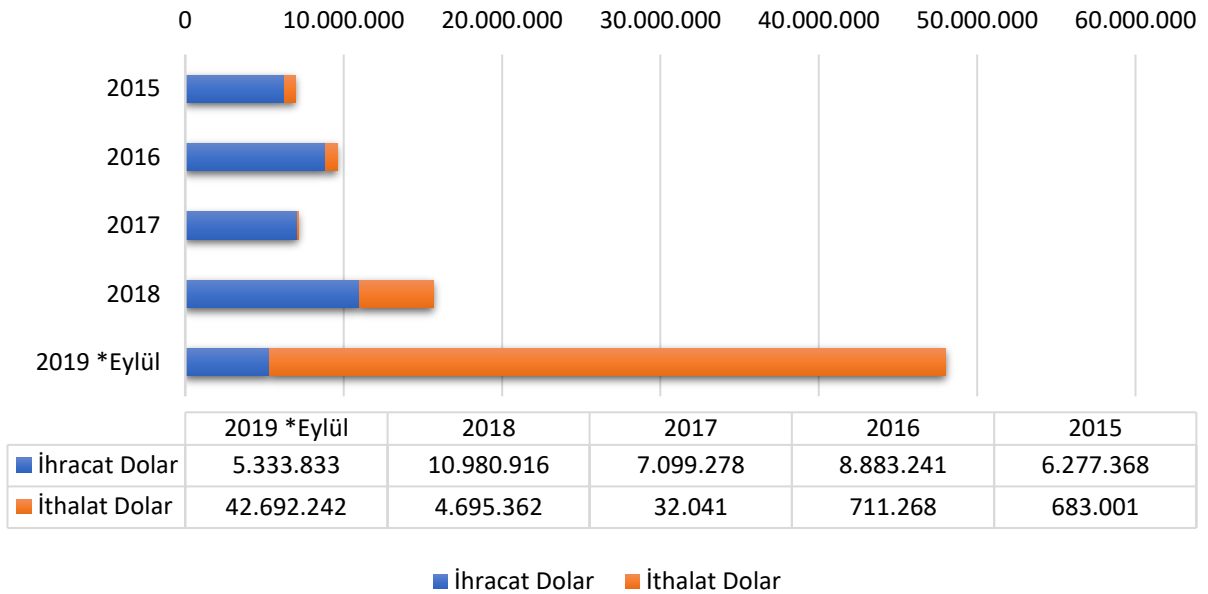
ADANA-KAZAKİSTAN DIŞ TİCARETİ

2018 yılı TUIK verilerine göre Adana-Kazakistan dış ticaret hacmi 15.678.278 USD olmuştur. Kazakistan, Adana'dan gerçekleştirilen yaklaşık 11 milyon dolarlık ihracat ile ihracat pazarlarımız arasında 38. Sırada, yaklaşık 4.7 milyon dolarlık ithalat ile tedarikçi ülkeler sıralamasında 45. Sırada yer almıőtır.

Adana, 2018 yılında toplan 188 ülke/bölgeyle ticaret yapmıştır. (Serbest Bölgeler dahil)

Yıl (USD)	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2015	6.277.368	683.001	6.960.369	5.594.367
2016	8.883.241	711.268	9.594.509	8.171.973
2017	7.099.278	32.041	7.131.319	7.067.237
2018	10.980.916	4.695.362	15.676.278	6.285.554
2019 *Eylül	5.333.833	42.692.242	48.026.075	-37.358.409

2010-2018 Adana-Kazakistan Dış Ticareti

2018 YILI ADANA İHRACATI-KAZAKİSTAN

(SEKTÖR PAYLARI; %)

Tekstil ve Hammaddeleri	17,2%
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	16,5%
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	11,7%
Otomotiv Endüstrisi	8,0%
Hazırgiyim ve Konfeksiyon	7,3%
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	6,7%
Yaş Meyve ve Sebze	6,4%
Mobilya,Kağıt ve Orman Ürünleri	4,7%
Makine ve Aksamları	4,4%
Çelik	4,2%
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	2,3%
İklimlendirme Sanayii	2,2%
Madencilik Ürünleri	2,1%
Elektrik Elektronik ve Hizmet	2,0%
Demir ve Demir Dışı Metaller	1,8%
Meyve Sebze Mamulleri	0,8%
Deri ve Deri Mamulleri	0,5%
Savunma ve Havacılık Sanayii	0,3%
Halı	0,2%
Kuru Meyve ve Mamulleri	0,2%
Süs Bitkileri ve Mam.	0,2%
Diğer Sanayi Ürünleri	0,1%
Fındık ve Mamulleri	0,1%

*İhracatçı Birlikleri